

A-klinikkasäätiön lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

A-klinikkasäätiö ei kannata hallituksen esitystä alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamiseksi.

Hallituksen esityksessä esitetään alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettavaksi, sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikkien enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Orpon hallitusohjelmassa on sovittu myös muista alkoholiin liittyvistä lainsäädäntömuutoksista, joita tulisi tarkastella kokonaisuutena eikä yksittäisinä lakiesityksinä. Hallitusohjelmassa on mainittu alkoholikaupan markkinoiden avaaminen, kotikuljetuksen salliminen, selvitys viinien myynnistä päivittäistavarakaupassa sekä alkoholipolitiikan ohjauksen siirtäminen työ- ja elinkeinoministeriöön. Alkoholituotteiden verotukseen on suunnitteilla linjauksia, joilla on myös vaikutusta alkoholilainsäädännön kokonaisarviointissa.

Kokonaisuutena hallitusohjelman linjaukset liittyen alkoholilainsäädäntöön tulevat lisäämään alkoholihaitoista johtuvia ongelmia.

Alkoholihaitat ovat yksilölle, läheisille ja yhteiskunnalle yhä merkittäviä suomalaisessa yhteiskunnassa. Haitat ovat jo nykyisillä toimenpiteillä huomattavia, ja saatavuuden lisääminen päivittäistavarakaupoissa ei tule parantamaan tilannetta. Kokonaiskuvaa tarkastellessa myös hyvinvointialueiden säästötavoitteet rajoittavat palveluiden kehittämistä ongelmien ja haittojen kasvaessa.

Alkoholi ei ole vain elintarvike, vaan suomalaiselle kuluttajalle se on suurin työikäisten kuolemia aiheuttava päihde, suuri rikollisuuteen, väkivaltaan, lähisuhdeväkivaltaan ja muihin yhteiskunnan ongelmiin läheisesti liittyvä päihde.

Tämän päihteen saatavuutta halutaan lisätä päivittäistavarakauppoihin, vahvemmillä tuotteilla, paremmilla aukioloajoilla ja valtakunnallisesti laajemmilla myyntipisteillä. Ehdotetun muutoksen jälkeen enintään 8-prosenttisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myyntipisteet kasvaisivat 370:sta jopa 6400:aan. Kokonaisuutta arvioiden selvitys viinienkin tuomisesta samoille myyntipisteille johtanee myös väkevämpien alkoholien myynnin sallimiseen, sillä Alko ei monopoliasemassa pelkkien väkevien alkoholijuomien markkinoilla ole toimiva.

A-klinikkasäätiö pitää erittäin huonona suunnitelmaa siirtää alkoholipolitiikan sääntely sosiaali- ja terveysministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Alkoholipolitiikka ei voi todettujen haittojen takia olla elinkeinopolitiikkaa vaan ensisijaisesti sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Alkoholisääntelyllä on ollut tarkoitus suojella varsinkin lapsia ja nuoria alkoholin haitoilta ja sen haittoja yhteiskunnalle.

A-klinikkasäätiö pitää tärkeänä käyttää kaikkia keinoja alkoholihaittojen ennaltaehkäisyssä. Hinnan, saatavuuden ja markkinoinnin sääntely ovat WHO:n mukaan tutkitusti kustannustehokkaimpia keinoja vähentää alkoholin haittoja sekä niistä aiheutuvia kustannuksia.

Kokonaisuutena alkoholilainsäädännön muutos ja alkoholimarkkinoiden vapauttaminen tarkoittaisi alkoholin vähittäismyyntin yksinoikeusjärjestelmän lähes 1,3 miljardin euron liikevaihdon siirtymistä päivittäistavarakaupalle. Suomessa kaupan ala on keskittynyt muutamalle toimijalle, joille tämä liikevaihdon siirto tapahtuu.

Alkoholi on yhä suomalaisen työikäisen yleisin kuolinsyy. Vaikka nuorten alkoholin käyttö on tutkimusten mukaan vähentynyt niin THL:n mukaan¹ alkoholiin liittyvät kuolemat ovat 2000-luvulla olleet suomalaisten työikäisten miesten ja naisten keskeisimpiä kuolemansyitä. Aiemmin alkoholiin liittyvä kuolinsyy johtui humalasta tai myrkytyksestä, mutta nykyisin ovat kasvaneet pitkäaikaisista alkoholinkäytöistä johtuvat syyt, kuten maksasairauskuolemat. Myös kroonisen alkoholiin liittyvät sairaudet ovat kasvaneet. Alkoholin aiheuttamiin haittoihin kuolleet ovat olleet viisitoista vuotta ennen kuolemaansa työssäkäyviä henkilöitä, ja useimmiten mies kuin nainen. Myös nuorten huumemyrkytyksissä on usein kyse alkoholin ja huumausaineiden yhteiskäytöstä.

Alkoholihaittojen kustannukset yhteiskunnalle ovat vähintään 1,4 miljardia vuodessa. Luvussa on huomioitu alkoholin aiheuttamien kuolemien, työkyvyttömyyden, hoitojen sekä rikollisuuden yhteenlasketut kustannukset. Lisäksi työnantajille aiheutuu vuosittain vähintään 500 miljoonan euron menetykset alkoholihaitoista.²

Vuosina 2016-2020 terveydenhuollon alkoholisairauksiin liittyvät kustannukset kasvoivat 30 prosenttia. Alkoholisairauksien vuoksi rekisteröitiin jopa 97 131 hoitovuorokautta vuonna 2021 ja maksasairauksien osuus niistä oli lähes viidesosa.³

Hallituksen esityksessäkin arvioidaan, että vaikutukset yhteiskunnalle kasvavat, kuolemat lisääntyvät ja alkoholin käyttö lisääntyy. Hallituksen esityksessä kerrotaan, että Suomi on kärkimaa Pohjoismaissa alkoholikuolemissa ja sairauksissa. Perustetta muuttaa nykyjärjestelmää ei siis esityksen mukaan ole, jos haittoja halutaan vähentää tai ennaltaehkäistä.

Alkoholin riskikäyttö koskee ainakin puolta miljoonaa suomalaista ja jokaisella on keskimäärin 4–5 läheistä, joista iso osa on lapsia. Ainakin 70 000 lasta asuu perheessä, jossa jommallakummalla vanhemmista on alkoholiongelma. Suomalaiset ovat useiden kyselyjen mukaan tyytyväisiä alkoholin saannin rajoituksiin nykyisellään, ehdotetut järjestelmän muutoksen hyödyt tulevat vähittäiskaupoille, haitat yksilölle, koteihin ja

¹ <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholihaitat/alkoholinkayton-haitat-vaestotasolla>

² <https://ehyt.fi/tuote/numerot-puhuvat-2/>

³ <https://a-klinikkasaaio.fi/ajankohtaista/alkoholisairaudet-kuormittavat-terveydenhuoltoa-viime-vuonna-lahes-100-000-hoitovuorokautta/>

yhteiskunnan kuluiksi. Vähittäiskaupoilla ei ole velvollisuutta kuten Alkolla vähentää ja ehkäistä alkoholihaittoja.

Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen ja alkoholipolitiikan eurooppalaistaminen. Hallitus on jättänyt täysin ihmiset, kansalaiset ja huolehtimisen heikompiosaisista pois. Siksi A-klinikkasäätiö ei kannata hallituksen esitystä ja esittää sen perumista. Alkoholilainsäädännön muuttaminen on tehtävä yhtenä kokonaisuutena ja arvioitava vaikutukset terveydellisistä ja sosiaalisista näkökulmista sekä markkinatalouden näkökulmasta.

23.11.2023

Hanna Paikkala
vt toimitusjohtaja
A-klinikkasäätiö sr